KOMMENDANTBLADET

Information till Sällskapet Castellanernas medlemmar
september 2026

Redaktionsgruppen Leif Olsson/Göran Lindgren

De första Castellanerna

År 1964 firade staden Karlshamn sitt 300-årsjubileum. Ett påkostat och ambitiöst evenemang som erbjöd en rad av aktiviteter som industri- och hantverksutställningar, flottbesök, ryttartävlingar på Vägga idrottsplats. Totalt tio dagars arrangemang efter invigningen den 10 juli av prins Bertil.

Även Kastellet kom i blickfånget inte minst för den bro som byggdes mellan holmen och fastlandet. Bron byggdes, eller snarare monterades ihop av ingenjörtrupperna från I 12 i Eksjö. Ute på Kastellet bjöds på underhållning av ett hembygdsspel.

I efterdyningarna av jubileet så föddes 1966 idén om att bilda ett sällskap vars uppdrag skulle vara att bevara Kastellet till eftervärlden. Initiativtagare var hamnkamrer Tage Jönsson som ansvarade för Kastellets iordningställande inför jubileet två år tidigare. Den 16 september samma år dubbades de första medlemmarna till castellaner av kommendantgraden. Efter hand har medlemsantalet sakta ökat för att under några år vara över 100. På nittiotalet dubbades ett ganska stort antal nya

Roy Wiktorson och Göran Bringsarve leder marschen genom staden inför dubbningen av de första Castellanerna.

medlemmar så ordenskapitlet fick ändra i de dåvarande stadgarna som angav ett maxantal av nya castellaner till femtio. Ändringarna fick göras två gånger. Först till 75 och sedan till 125.

Castellanerorden
invigning
4 sept. 1966.

1. Josef Nilsson
2. Rune Malmros
3. Hans Wachtmeister
4. Roy Wiktorsson
5. Ragnar Bergman
6. Tage Jönsson
7. Göran Bringsaive
8. Victor Andersson
9. Bengt Gabrielsson
10. Sigurd Hermansson
11. Folke Torén
12. Göthe Borgström
13. Bernt Carlsson
14. Rune Carlsson

HÖSTMÖTE

Torsdagen den 8 oktober 2026
kl. 18.00
i Flottans mäns lokaler,
Lärkgatan 2 Karlshamn

- *Kapitelmästaren hälsar välkommen och informerar kort om verksamheten*
- *Göran och Leif berättar om Castellanernas historia*
- *Måltid*

Jyjjingen från Joggesö

Per-Edvin Martinsson (Jyjjingen) börjar som lantbrevbärare i Hällaryds skärgård den 1 juli 1932 och slutar 1958. Han kommer att äga två postbåtar båda döpta efter dottern Svea. Första Sveabåten registreras om till fiskebåt 1935, KN 43 Svea, med Jyjjingen som ägare. Vid sidan om sitt dagliga värv är han också hommefiskare vilket kanske förklarar registreringen. Den Svea som blir legendarisk i skärgården byggs 1938 av Artur Olsson på Joggesö och säljs till Uddevalla efter att Per-Edvin slutar sin tjänst som postmästare.

Per-Edvin Martinsson augusti 1952.

I februari 1924 emigrerar familjen Martinsson, Per-Edvin (1897–1973) och Lydia (1899–1986) med dottern Svea (1923–2016) till USA. Mor och dotter kommer hem till Joggesö redan året efter i november månad. Per-Edvin (Jyjjingen) återkommer i april 1928 men kommer även senare att återvända till landet i väster för kortare arbete. I stort sett alla skärgårdsbor har s.k. ”tenamn” och i Per-Edvins fall är han berikad med flera. Jyjjingen syftar på hans far, Martin Svensson, som föds på Svalemålas ägor i Bräkne-Hoby socken på den del av ägorna som heter Gyön (uttalas Jyön). Detta innebär att ett annat tenamn Per-Edvin berikas med är GyöMatinensPer. Dialektalt på Gyön så uttalas alltid namnet Martin utan R och betoningen på första stavelsen som i Martina inte som i Martin. Ett namn jag själv kommer ihåg från 1950-talet är PostaPelle som blir hans tenamn under senare delen av hans brevbärargärning och som kommer att användas i kommande text.

Postbåten Svea byggd av Artur Olsson på Joggesö 1938.

Förutom brevbärare ingår även att köra skolbarn till Hallö skola och göra skärgårdsturer på beställning. Passagerare, brännvin och andra förnödenheter får plats ombord på Svea. Det förekommer också att Postbåten används att transportera avlidna människor till Gustafsborgs bårhus. Den 27 februari 1936 kan man läsa i Karlshamns Allehanda om det svåra isläget i skärgården och hur detta på verkar postgången: *Då blir det många gånger både mager och enformig kost på bordet och skulle sjukdom eller olycksfall inträffa står man fullständigt hjälplös. På grund av dessa svåra isförhållanden har undervisningen på Hallö skola tills vidare måste inställas. Postföringen till skärgården har också varit mycket besvärlig innevarande vecka och endast med stora ansträngningar och genom långa omvägar har postbudet kunnat taga sig in till staden för att avlämna och hämta post.*

På 1930-talet skriver under signaturen -th- brev till Karlshamns Allehanda där jag kort saxar några meningar om Postbåten. Den 22 december 1933: *När man så träffas under helgen och utbyter julönskningar, talas icke med ett ord om fiske, vilket annars alltid är fallet, man vill icke störa julfriden med tal om det alldagliga. Så läses det flitigare i tidningar och böcker än annars och när postbudet kommer från staden, överhopas han med frågor, efter brev och julkort från nära och kära, vilka vistas borta från hemmet, ja kanske långt borta i främmande land.*

I Sydsvenska Dagbladet sommaren 1955 finns ett reportage om lantbrevbärare Per-Edvin Martinsson, som ligger till grund för följande. I Karlshamns hamn ligger en postbåt, som varje dag lägger ut klockan ett, passerar förbi Kastellet över Karlshamnsfjorden och på väg mot sydost till örarna i Hällaryds skärgård. Resan dit tar trekvart. Ibland är postväskan enda last, någon gång sitter passagerare i den stora hytten, ibland sitter glada stads fruar i rader i sommarsolen med förväntan i blicken när det är dags att ta sommarstugorna i besittning.
Per Edvin *PostaPelle* Martinssons vardag följer ofta samma rutiner. Han kör sin båt direkt ut till den viktiga, centralt belägna Hallö. Den är både kal och lummig, men den är bebodd. Nordspetsen är strödd med stugor, åtskilliga permanent-bebodda. Sydspetsen har lövskog, där är inte många hus men ett för hela skärgården viktigt, skolan. Postbåten går först till en brygga på nordöstra sidan. Där lämnas posten och vittjas en gul brevlåda på en grå liten sjöbod. Sen dunkar postbåten vidare runt spetsen och ner till skolbryggan, hämtar ett dussin pojkar och flickor som ska ut till Tärnö efter skoldagens slut. Inte många barn i vårt land har vackrare väg till skolan än dessa. Sjutton barn i Hallös friskt faluröda träskola, det är en idyll med vemodig bakgrund. I Hällaryds kommun – dit hör skärgården – vet alla att örarna snabbt avfolkas. Riktigt alla fiskarsöner lämnar inte fadersyrket, men det händer att de ändå flyr sin barndoms ö, berättar Martinsson. Däremot lämnar i stort sett alla döttrar sina barndomshem för att söka lyckan i någon närliggande stad eller i Stockholm.
Skärgården har sina små pittoreska stugor och öarna har dem i många varianter på vilka Tärnö ger en provkarta. Kritvita flaggstänger skjuter upp ur lövverken, sen ligger stugorna där och deras färgskala är fantasifull nog. Men genast båten går in i Tärnö hamn har man örarnas avfolkningsproblem illustrerat, ty närmast bryggan gapar två stora hus tomma och lite förfallna. Det är Tärnö skola och lärarbostad, byggda i början av trettiotalet men nerlagda på grund av barnbrist för ett par år sen. De få Tärnöbarnen åker med Martinsson till Hallö skola.

Tre år efter reportaget i Sydsvenska Dagbladet slutar PostaPelle sin tjänst som brevbärare och Hallö skola läggs ned två epoker är över och postbåten Svea säljs till Bohuslän. Vi börjar bli få som kommer ihåg när vi var passagerare under Per Edvin Martinssons befäl.
Han efterträds av ännu en legendarisk brevbärare i skärgården, Frank Svensson, med båten Kn 5 Thea, i folkmun kallas den Tjocka Thea. Frank köper båten av sin släkting Arvid Nordgren på Tärnö. År 1960 åker Frank till Uddevalla och köper tillbaka båten Svea. Detta efter tips från sommargästen Bengt Lundqvist på Hallö som får reda att postbåten finns i Bohuslän. I oktober 1987 säljer Frank båten Svea till Djursholm och ännu en epok i Hällaryds skärgård är över.

Tärnö skola och lärarbostad omkring 1950.